

Mineria a l'Equador

La violència

té nom

i cognom

Acció Ecològica

L'Equador es troba actualment en la mira de diverses instàncies de l'ONU. Aquesta és la impressió que queda després del pronunciament públic, el passat 13 de maig, de les Relatorías Especials sobre Substàncies Tòxiques i Drets Humans, el Dret Humà a un Medi ambient Sa i Sostenible, sobre Defensors i Defensores de Drets Humans, i sobre Pobles indígenes, a més dels principals representants del Grup de Treball sobre Drets Humans i Empreses Transnacionals. Totes elles van cridar l'atenció sobre els mecanismes que està usant l'Equador per a implementar projectes miners sense el respecte a les normes nacionals i internacionals de drets

humans i ambientals, i adverteixen sobre la gravetat que el govern equatorià no hagi convocat a totes les persones potencialment afectades per les activitats extractives ni hagi lliurat la informació completa i imparcial sobre les possibles conseqüències negatives dels projectes.

Es refereixen específicament als projectes miners La Plata i El Domo. El primer, situat en Palo Quemado (cantó Sigchos, a la província de Cotopaxi), sota control de l'empresa canadenca Atico Mining; i el segon, localitzat en Las Naves (província de Bolívar), impulsat per l'empresa Curimining, també canadenca, que té com a socis a Adventus Mining i Salazar Resources.

Tots dos projectes es troben en zones de subtropical en els flancs occidentals de la serralada dels Andes, on existeixen terres amb una alta fertilitat, la qual cosa ha fet possible el sorgiment d'economies locals basades en una important producció agrícola i pecuària que proveeix a diversos mercats dins de l'Equador, i en alguns casos també es destina a l'exportació, com la panela orgànica de Palo Quemado, consumida a Espanya i Alemanya. Tot això permet entendre les raons que estan darrere del rebuig a la mineria expressat de manera contundent en aquestes dues zones.

D'altra banda, la riquesa hídrica existent en Las Naves fan d'aquest lloc un significatiu aportant de cabals a la conca del riu Guayas, la major conca hidrogràfica de la costa del Pacífic d'Amèrica del Sud. Aquí viuen gairebé 6 milions d'habitants, aproximadament un 39% del total de la població equatoriana; a més és un dels llocs amb major quantitat de plantacions de tipus comercial al país. En cas de donar-se l'explotació minera en Las Naves, la contaminació de l'aigua pel drenatge àcid de mina i les deixalles tòxiques associades

A vegades, les mateixes empreses han arribat a contractar forces paramilitars per a reprimir la resistència local

al desenvolupament miner, marcarà un abans i un després en una àmplia zona d'afectació.

L'anàlisi de l'Estudi d'Impacte Ambiental i Pla de Maneig del projecte Curipamba-El Domo, realitzat pel Projecte Socioambiental Dulcepamba en col·laboració amb enginyers ambientals, hidràulics i civils, confirma que la lluita contra el projecte miner en Las Naves té sentit. Entre les troballes trobades, està el pla de desviar importants cossos d'aigua que neixen en el turó El Domo (rius El Silencio i Naves Chico), que són els que utilitzen les comunitats i que baixen a la conca del Guayas. En el turó El Domo es construiran les instal·lacions de la mina, la mina mateixa, la relavera i una planta de tractament d'aigua. Els dos rius quedaran més a baix de les instal·lacions, exposats a la contaminació, perquè no s'inclouen especificacions sobre les mesures que es prendran per a evitar la contaminació. No hi ha un pla de maneig de les substàncies tòxiques que resulten del processament dels minerals; tampoc hi ha estudis de factibilitat de la planta de tractament, ni de la piscina de reterentis

No obstant això, el MAATE va emetre fa poc la llicència ambiental perquè aquest projecte passi a la fase d'explotació.

L'expansió minera a l'Equador durant els últims 30 anys ha estat cada vegada més agressiva. Les bases les va posar el Projecte d'Assistència Tècnica per a Desenvolupament Miner i Control Ambiental (PRODEMICA) del Banco Mundial,

aprovat en 1993, que buscava principalment: *"reformar el sector miner de l'Equador i crear condicions propícies per a i) ajudar l'Equador a aplicar la legislació sobre mineria a fi d'atreure inversió privada per a una producció minera inòcua per al medi ambient i contribuir al desenvolupament sistemàtic d'aquesta, i ii) detenir i pal·liar la deterioració ambiental derivada de l'ús de tecnologia primitiva i inadequada en operacions mineres artesanals i en petita escala"*.

Denúncies presentades per organitzacions territorials van donar compte que amb aquest projecte es van recol·lectar dades geoquímiques de 36.000 quilòmetres quadrats de la zona occidental de l'Equador (3,6 milions d'hectàrees), incloent-hi set àrees nacionals protegides (Parques Nacionales, Páramos), i dotzenes de reserves forestals privades o públiques; i van alertar sobre el fet que en molts casos les mostres preses es van fer de manera il·legal, sense el consentiment dels propietaris de les terres.

Més tard, la informació provinent del projecte PRODEMICA va ser venuda, i va portar entre les seves principals conseqüències: l'eliminació de diversos controls fiscals i de protecció ambiental i la derogatòria de la prohibició d'activitats mineres en àrees protegides. Inevitablement, es van posar les bases per als nombrosos conflictes deslligats en tot aquest temps entre les companyies mineres i les comunitats.

Les tensions s'han buscat resoldre per la via de la repressió. A vegades, les mateixes empreses han arribat a contractar forces paramilitars per a reprimir la resistència local, com va ocórrer en Íntag, amb l'empresa Copper Mesa. Però moltes vegades els governs han actuat de manera còmplice, i posen a les forces de seguretat pública en el paper d'atorgar protecció a les empreses, la qual cosa en la pràctica es tradueix en violència, intimidacions, i altres formes de control social.

El comunicat de l'ONU precisament adverteix sobre el descontentament exacerbant en les comunitats pel desplegament de policies i militars en Palo Quemado i Las Pampas, la qual cosa ha augmentat la violència i els conflictes, escenari que s'ha vist agreujat per les denúncies fetes per les empreses contra persones defensores de drets humans, provocant que desenes d'elles siguin acusades penalment per oposar-se als projectes.

En Palo Quemado es va imposar la presència de policies i militars amb la finalitat de forçar una consulta ambiental que la població va rebutjar perquè no es garantia el respecte a la seva decisió de dir NO al projecte miner. Aquesta conflictivitat va deixar un saldo de diversos ferits, un comú en estat de coma i més de 70 pagesos i pageses criminalitzats. El govern es va veure obligat a retrocedir en la seva intenció d'obtenir el consentiment de la població.

Prèviament, en Las Naves també es va imposar la presència policial i militar en suport a la consulta ambiental que

havia de realitzar-se abans de l'inici de la fase d'exploració del projecte El Domo, empitjorant el conflicte social acumulat durant diversos anys contra el projecte miner. L'espurna es va encendre quan es va imposar el Decret 754, emès el 31 de maig de 2023 per l'expresident Lasso, amb la finalitat de reglamentar la consulta. Aquest decret, àmpliament rebutjat per les organitzacions socials, estableix, per exemple, que l'oposició majoritària (en aquest cas, al projecte miner) dels consultats no és vinculant.

Després d'aquesta consulta, feta de manera irregular, finalment es va donar llum verda al projecte miner. Després d'aquests incidents, cinc pagesos i un professor van ser judicialitzats per les seves accions en defensa de la naturalesa, i posteriorment, mentre es preparava aquest article, van ser notificats sobre la sentència a tres anys de presó i el pagament de copioses multes que haurien de complir.

En l'àmbit miner, són molts els punts en comú entre els governs de l'Equador i el Canadà. Els plans d'expansió minera a l'Equador han obert enormes possibilitats a les empreses d'aquest país. Com se sap, el Canadà és un país que lliurament enormes facilitats per al registre d'empreses mineres. De fet, una de les convencions mineres més importants en l'àmbit mundial és la que es realitza cada any a Toronto, a inicis de març. Es tracta de la Cimera de l'Associació de Prospectores i Desenvolupadors Miners del Canadà (PDAC, per les seves sigles en anglès), a la qual funcionaris de l'Equador han acudit per a oferir davant els inversors els territoris de l'Equador com a "Destí Miner".

A l'Equador, els projectes miners amb capitals canadencs estan travessats d'una greu conflictivitat social. Diverses

organitzacions socials van identificar un ampli registre de violacions greus de drets humans, col·lectius i de la naturalesa en els projectes Loma Larga (Azuay), Fruta del Norte (Zamora Chinchipe), Fierro Urco (Loja), Fortuna (Azuay, M. Santiago y Z. Chinchipe), Warintza (M. Santiago), Rumiñahui i Betys (Pichincha), El Domo (Bolívar) i La Plata (Cotopaxi).¹

No obstant això, el passat 4 de març, el president Noboa es va convertir en pioner entre els seus predecessors en assistir al PDAC 2024, donant un impuls sense precedents a les inversions mineres canadenques... i els seus socis; un d'ells, la família Noboa, que en posseir accions en Adventus Mining, vinculen al president amb el projecte El Domo, i amb uns altres on també opera aquesta empresa: Còndor (Zamora Chinchipe) i Fierro Urco (Loja). És a dir, un efecte va dominar que inclou les gestions personals del president Noboa amb alts funcionaris del govern del Canadà per a l'inici formal de les negociacions del Tractat de Lliure Comerç Equador – Canadà, que principalment servirà per a apuntalar les inversions mineres canadenques (i els seus socis) a l'Equador, amb enormes garanties jurídiques per a les empreses, com l'arbitratge internacional. Un negoci rodó. Només hi ha un problema: va sortir a la llum. 🤖

Nota:

1. En aquestes publicacions es pot trobar major informació: Enfront del PDAC 2023 <https://www.accionecologica.org/tlc-ecuador-canada-nuevo-atentado-a-las-comunidades-los-pueblos-y-la-naturaleza/>. Enfront del PDAC 2024 <https://www.accionecologica.org/organizaciones-sociales-presentan-carta-al-embajador-de-canada-rechazan-convertir-al-ecuador-en-destino-minero/>